

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institvtiones Morales

In Qvibus Vnivers[a]e Qvaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1616

5. De Rom. Pontificis electione.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14007

ser vnus, & omnium primus, & summus. Pari ratione vna sola est generalis ecclesia, quæ vna cunctas ecclesias coeret & continet.

Hæc controuersia multis sane negociis fauisset. Primo, quia supradicti Romani Pontifices videntur negasse Romanum episcopum posse dici Oecumenicum; cum tamen vere & proprie sit totius ecclesiæ Catholicæ Præful. Deinde, quia etsi vnus Oecumenicus Episcopus dicatur, non impedit, quo minus sint alii ecclesiarum episcopi: & tamen præfati Pontifices voluerunt, si vnus esset Oecumenicus, cæteros dici episcopos non posse. Postremo, quia quimus Pelagius & Gregorius diu, & multum obstiterunt, Patriarcha tamen Constantinopolitanus obtinuit, vt Oecumenicus Episcopus aut Patriarcha vocetur.

Gregorius libr. 4. Epist. 36. de hac tota questione sic ait: *Ante hos annis octo, sancte memoria decessoris mei Pelagii tempore frater, & Coepiscopus noster in Constantinopolitana Vrbe ex causa alia occasione querens Synodum fecit, in qua se vniuersalem appellare conatus est: quod mox idem decessor meus, vt agnunt, directis litteris, ex auctoritate Sancti Petri Apostoli, eiusdem Synodi acta cessauit. Hæc ille.*

Porro Episcopi Pelagii, vt habetur tomo secundo Conciliorum, sic habebat: *Vniuersis Episcopis illegitime conuocatis, Pelagius: Relatum est ad Apostolicam Sedem, Ioannem Constantinopolitanum Episcopum vniuersalem se scribere, vobisque ex hac sua presumptione ad Synodum conuocare Generalem; cum Generalium Synodorum conuocandorum auctoritas Apostolica Speli, Beati Petri singulari priuilegio sit tradita, & nulla vnquam Synodus rata legatur, quæ Apostolica auctoritate sustentata non fuerit. Quapropter quidquid in predicto vestro Conuenticulo, quia Synodus taliter præsumpta esse non potuit, statutis ex auctoritate sancti Petri Apostolorum principis, & Domini Saluatoris voce, quæ Beato Petro potestas em ligandi atque soluendi ipse Saluator dedit. Quæ etiam potestas in successores eius indubitanter transit: Præcipio omnibus quæ ibi statutis, & vana, & cassata esse, ita vt deinceps nunquam appareant, nec ventilentur. Et post: Prædecessores vero Ioannes, & ipse Ioannes non fecerunt, sed seipsum epistolam atque libellos propria manu subscripserunt: quia hæcenus in Archivio Sanctæ Romanæ Ecclesiæ sub sigillis, & chirographis eorum voborati, habentur integri. Deinde subiungit: Nullus Patriarcharum profano vniuersalis vocabulo vnquam utatur; quia si summus Patriarcha vniuersalis dicitur, Patriarcharum nomen cæteris derogatur. Charitas vestra neminem vnquam in suis Episcopis vniuersalem nominet.*

Hæcenus Pontifex Eodem argumento vitur Gregorius libr. 4. Epist. 38. ad hunc modum scribens: *Vt de spectis fratribus, Episcopus appetas solus vocari. Et post: Ne si sibi pontificatus gradus gloriam singularitatis arripet, hanc omnibus fratribus denegasse videretur. Epist. 36. Si vnus Patriarcha vniuersalis dicitur, Patriarcharum nomen cæteris detrahitur. Gregorius, & Pelagius vniuersalis nomen ita acceperunt videtur, vt significent id quod est vnum, primum, & summum. Et quod cætera omnia eiusdem generis sua vniuersitate complectitur, & est cæteris omnibus superius, ac propterea est vnum, ac solum. Sic dicitur vniuersalis Ecclesia, sic mundus vniuersalis, sic Oecumenicum & vniuersale Concilium. Dices, Episcopum Constantinopolitanum vniuersalis nomen non sic acceperit. Esto, aiunt quidam; certe nomen quod sibi ille arrogabat, ad eum sensum alios traheretur; vnde non tam vsurpantis nomen, quàm inuidia vocabuli merito spectatur, & iure damnatur.*

Multi, multa de hac controuersia tradiderunt, & potius nominis quæstionem, quam rei esse dixerunt. Cæterum meo iudicio, rei est quæstio, non nominis. Neq; enim puto Pelagium, & Gregorium, & postea Leonem IX. tam acriter resistere voluisse, si nominis tantum quæstionem hæc esse censuissent.

Quare breuiter tota lis & controuersia hac ratione dirimitur. Verbum Græcum *oikoumenon* totum terrarum or-

bem significat: inde Oecumenicum idem est Græcis, quod vniuersale & generale. Oecumenicum Concilium, est vniuersale, aut generalis omnium Episcoporum Conuentus vnus, & summus. Oecumenicus Episcopus, est vniuersalis, aut generalis omnium Ecclesiarum Præful. Qui ergo seipsum Oecumenicum Episcopum vocat, quamuis quidem non ea ipsa appellatione excludat cæteros Ecclesiarum Episcopos: vnum tamen ex duobus significat, vel eos esse inferiores, & sibi subiectos, vel se vna cum singulis episcopis in eorum Ecclesiis præesse: quorum vtrumque est absurdum: nam si primum, idem est Oecumenicus Episcopus, qui supremus, aut summus omnium Antistes. Et ob id duo Oecumenici præfules esse non possunt, sicut nec duo supremi aut summi Antistes, ita vt vnus sit cæteris omnibus superior, possunt quidem duo in vnoquoque genere esse summa per negationem, id est, quorum singulis nihil superius sit; sed non per affirmationem, id est, vt vnum quodque sit omnium supremum. Nam si duo sunt hæc ratione omnium summa, necesse est, vt vnum sit etiam altero superius.

Quare Oecumenicum Concilium, idem est, quod supremum, ac summum, non quod alia eo inferiora non sint, sed quod ipsum sit cæteris superius. Eadem quoque ratione in Monachorum, aut Religiosorum Ordinibus dicitur vnus Generalis, siue sit Abbas, Præpositus, Magister, vel Præfectus. Sunt quidem & alii Abbates, & Præpositi certorum Monasteriorum: sed eo tamen inferiores, ipse autem est Generalis, quia est summus totius Ordinis Præfectus, & fieri potest, vt ipse vel nulli cœnobio præsit, vel vt certo etiam Monasterio præficiatur, quod sit veluti caput cæterorum cœnobiorum. Si vero Oecumenicus episcopus dicatur generalis Antistes, qui sit omnium Ecclesiarum Præful & pastor, & is vnus esse dicatur, sequitur, vt cæteri Episcopi non sint, sed tantum eius adiutores. Merito igitur magni illi Pontifices Pelagius & Gregorius Constantinopolitanum Episcopum reprehendebant, vt qui Oecumenici Episcopi nomen sibi vendicabat. Cæteri, aiebant, non erunt episcopi, si vnus est Oecumenicus, perinde ac si dixissent: si hoc tibi nomen adscribis, cæteros facis episcopos te inferiores, & tibi subiectos, vel tuos duntaxat adiutores. Et hoc est, quod Episcopus Constantinopolitanus Imperatorum potentia, & fastu superbo suffultus, volebat se nimirum esse Episcopatum & Patriarchatum primum atque supremum. Et processu temporis Episcopi Constantinopolitani Imperatorum potentia, & Reg. & Urbis magnificentia & splendore elati, cæterarum Ecclesiarum, & episcoporum consecrationes ad se reuocare conati sunt: ac post Photium Patriarcham Constantinopolitanum, Romanis Pontificibus conuenientibus illud vsurpati coeptum est, vt ambo episcopi, Romanus scilicet & Constantinopolitanus à Græcis Oecumenici, id est, vniuersales dicerentur. Hic quidem, Oecumenicus in Oriente; ille vero, Oecumenicus in Occidente. At cæteri Patriarchæ tres, Alexandrinus, inquam, Antiochenus, & Hierosolymitanus, vocantur episcopi & Patriarchæ præcipuarum sedium, videlicet Alexandria, Antiochiæ, & Hierusalem. Vnde post Photium, ita scribere consuevit Episcopus Constantinopolitanus: *Ego N. misericordie diuina Archiepiscopus noua Romæ Constantinopolis, & Oecumenicus Patriarcha.*

C A P. V.

De Romani Pontificis electione.

PRIMO queritur, *Quænam ad creationem Romani Pontificis requirantur?* Respondeo, multa: Primum, est electio, quod si is qui in Pontificem eligitur, Episcopus non est, electioni succedit consecratio, quia Episcopus creatur. Et quia Romanus Pontifex Metropolitanum superiorem non habet, ab Episcopis Romæ vicinis consecratur. Vnde eum episcopus Hostiensis consecrat. At vero si is qui eligitur, episcopus ante iam erat, nulla electioni consecratio succedit. Nam eo ipso quod

summos

summus Pontifex e. etat, qui episcopus ante iam fuerat, potestatem ordinis superiorem non recipit, sed iurisdictionem longe maiorem. Nec post electionem, Romanus pontifex vlla indiget confirmatione, quia superiorem nullam agnoscit, cuius auctoritate confirmetur. Quare Glossa in cap. super data. de reg. iur. recte annotauit: *Romani Pontificis sola electione à duobus partibus Cardinalium suffragium habentium facta, plenam iurisdictionis potestatem accipit; electioni autem & consecrationi, quando illa quoque est necessaria, succedit Romani coronatio Pontificis, & deinde coronatus Pontifex Lateranensis Ecclesie, cuius est in orbe Episcopus, possessionem nanciscitur.*

Porro in more positum est, sicut ibidem Glossa notauit, vt Romanus Pontifex post electionem, ante consecrationem, & coronationem, non scribat pontificatum in litteris datis, nec se simpliciter episcopum nominet, sed tantum sic: *Data suscepti à nobis Apostolatus officio, anno: & tunc adscribitur annus, & locus. Et subseribit: N. E. E. Episcopus Romanus.* post consecrationem vero & coronationem scribit pontificatum in datis litteris, & se simpliciter episcopum appellat. Vnde quod prius scribebat: *Data suscepti à nobis Apostolatus anno,* scribit: *Data pontificatus nostri anno:* Hec consuetudinis sunt, non iuris. Nam vt constat ex cap. *Vbi periculum. De elect. in 6. Item post electionem Romanus Pontifex plenam iurisdictionem consequitur, nec est quod aliquid iure expectetur.*

In iure ciuili dies quo Imperator coronabatur, dicitur ortus Imperii, vt colligitur ex l. *ult. in fine. C. de Quadrienni praecripi. vbi habetur: iuxta diuino Imperiales suscepimus insulas.* An vero electus Imperator non suscepto diademate dici possit Imperator, & an ius & potestatem habeat Imperii administrandi, non est huius loci. At quis non vocatur Archiepiscopus, nisi accepto pallio, cap. *Nisi. de auctoritate & vsu pallii.* Sed in Romano Pontifice post electionem legitime factam, ad plenam iurisdictionem nihil amplius requiritur. Et ideo priuilegia ab eo concessa locum, & vim habent, vt rata, & firma.

Secundo quaeritur, An papa constitutionem condere queat de formula & ratione eligendi futurum Romanum Pontificem? Respondeo, cum Cardinali Albano tractat. de Cardinali. q. 31. ex communi omnium sententia in cap. *Licet. De Elect. id possit, quoniam talis formula non est iure diuino constituta, sed Canonico; at ius Canonicum papa potestati subiicitur: ergo ea formula electionis pontificiae, potest Romani Pontificis constitutione mutari, minui & restringi, & haec tenet varia & diuersa circa Pontificis electionem decreta legitime fuisse constituta, vt ostendit cap. *In nomine, distinct. 23. & cap. Licet. de elect. & cap. vbi periculum, eod. tit. in 6. Clem. Ne Romani. de elect. & tandem à Iulio II. Paulo IV. & Pio IV. sunt de eadem re conditae variae constitutiones.**

Tertio quaeritur, An Rom. pontifex possit successorem nominare & eligere? De hac quaest. praeceptor Doctores in c. *Apostol. 8. q. 1. lege Zabarellam Clem. 1. de elect. §. 1. q. 5. Turrecrom. in sum. De ecclesia lib. 2. c. 51. August. Triumphum in sum. de potestat. Eccl. q. 2. ar. 3. Ludouicum Gomez, in Regula Cantellaria de infirm. resignant. q. 1. §. 2. item Turrecrom. dist. 23. c. in nomine q. 1. Cardin. Alban. de Card. q. 32. Dicitur sunt opiniones, quarum vna affirmat, ob eam causam, quod papa iure tantum Canonico successorem eligere prohibetur: at potestati Romani Pontificis ius Canonicum subiicitur. Vnde, vt quast. proxima diximus, potest Papa constitutionem condere de forma & ratione in Romano Pontifice eligendo seruanda: ergo potest etiam successorem nominare: tunc enim est potior ratio cur possit vnum, & non alterum. Hac accedit, quod Petrus Clemensem in suum successorem elegit, quod vti que non fecisset, si ita facere iure diuino, & Christi institutione prohibitus fuisset. A tertia sententia negat, id facere posse pontificem, sic Glossa in §. *Hic omnibus. 8. q. 1. & Ioan. And. in c. licet. de elect. Archid. in cap. Si transiit, dist. 79. Abbas in cap. accepimus de pact. Ioan.igna in Clem. no Romani. de elect. Fel. c. 1. de consuet. Quod probant, quoniam**

id esset in perniciem ecclesiae. Si enim successio futuri pontificis in libero Papae viuentis arbitrio, iure sanguinis, non ratione morum & vitae, successio eligeretur, ex quo multa in ecclesia incommoda & mala naterentur, vt et ipsa per se manifeste docet. Inter omnes conuenit, id iure Canonico prohiberi. Sed cum ius ipsum Canonice Roman. Pontifex, aut ex toto abrogare, aut ex parte mutare, mutare queat, videndum est, an iure diuino, aut naturali, Rom. Pontifex ab eligendo sibi successore prohibetur. Nam si tale quid, aut natura ipsa prohibet, aut Christus Dominus interdixit, id facere non poterit, si minus, poterit. Tota igitur controversia in eo versatur, An sit diuino iure cautum, ne per papae successorem deligat? Ex recte factum Petri successorem nominantis & eligentis, maximo iudicio & argumento est, id non veruisse Christum: quamquam non desunt, qui sentiant, id esse iure diuino prohibitum, eo quod in cap. electionem, dist. 79. dicitur: *Electorem summorum Pontificum sibi Dominus reformauit, licet electionem eorum bonis sacerdotibus & spiritalibus populis concesserit.* Mihi valde probatur quos Turrecrom. cap. in nomine. dist. 23. q. 1. ex sent. Paludani, de potestate Ecclesiae, ait Romanum Pontificem iure naturali prohiberi à successore eligendo. Quare existimo dicendum: id quidem iure diuino, & Christi institutione non esse interdictum: nusquam enim id in sacris litteris legitur veritum, aut improbatum, nec item arbitror tantummodo ius Canonicum prohibere, quominus Romanus Pontifex successorem nominet & creet: nam si id solummodo ius Canonicum prohiberet, possent illud Romani Pontifices abrogare. Sed ipso iure naturali videtur esse cautum, ne id vlla ratione fiat. Nam eo ipso quo Christus petrum suum Vicarium creauit, & voluit in eadem potestate Romanum Pontificem succedere, liberum ecclesiae reliquit, vt hoc, aut alio modo pontifex eligeretur. Hac tamen libera potestate à Christo relicta, consequitur, vt ipsa naturalis ratio praecipiat, ne Romanus Pontifex successorem eligat, cum illa dicit innumera pene mala in ecclesiam ortura, si papa id fecerit. Quare etiam si aliquis Rom. Pontifex sibi successorem creasset, nihil sane fecisset, nam post eius obitum ecclesia nequaquam permisisset: generalis enim totius Reipublicae Christianae pax, & tranquillitas perturbaretur, ac proinde alium in demortui Pontificis locum ecclesia subrogaret, teste Gomez. quast. 1. in Regula de infirm. ref. Maria. Socinus scripsit, posse Romanum Pontificem legem ferre de successore eligendo. Potest quidem condere legem de formula & ratione eligendi pontificem, verum legem, vt Pontifex successorem nominet & eligat, ecclesia non recipiet.

Quarto quaeritur, An Romanus Pontifex possit alteri facultatem concedere, vt in ipsius locum possit successorem deligere? ratio dubitandi est, quoniam ex cap. *Hadrianus Papa. & ex cap. In Synodo. dist. 63.* colligi videtur id potestatis & iuris fuisse ab Hadriano Pontifice Carolo Magno concessum, & postea à Leone in Othone confirmatum.

Sed communis est, vt testatur Cardinalis Abbas de Cardin. q. 33. omnium sententia, nec hoc secundum esse in pontificis potestate, quoniam si per se, vel per alterum id faciendi ius & potestatem haberet, maxima & plurima mala ecclesiam diuenerent: Aliud vero est, cum Cardinales compromittunt, & vnum veluti arbitrum sumunt, qui Pontificem eligat: tunc enim is, qui eligeretur, communibus omnium suffragiis, & communi consensu omnium nomine crearetur Pontifex. Secus vero esset, cum Romanus Pontifex per se, vel per alterum successorem crearet: tunc enim sanguini potius, quam vitae & moribus eiusque ecclesiae & successio tribui videretur.

Nec id quod obicitur, ex Hadriani & Leonis facto, quidquam nobis obest: id enim est factum, & Concilio Generali approbante; & proinde communibus Cardinalium suffragiis; & maxima ex causa, videlicet ad recondendam debilitandamque nimiam Schismaticorum & Hetereticorum potentiam, qui Pontifices electos & digni-

tatis gradu deicere conabantur, & communem ecclesie pacem perturbabant: ac propterea facultas nominandi, & designandi, aut approbandi electam Canonice, & legitime pontificem, data est ad tempus Imperatoribus, ut quos ipsi nominassent, designassent, aut approbassent iam electos à Clero Pontifices, ab aduersariis tuerentur atque defenderent. Nec item data est illis potestas, ut viuentem Pontificem successorem nominassent, aut designassent, sed ut Pontificem alium post obitum vnus ipsi designassent, aut petissent, aut approbassent.

Quinto quaeritur, An possit Romanus Pontifex forte deligi? Ratio quaestionis est, quod fors in Magistratibus deligendi nil mali habere videtur. *cf. fors. 26. q. 1. Matthiam enim forte electum fuisse, Sacrae litterae testantur. Ad. 1. & habitus in c. Clero. dist. 21.* Si inter duos item de pontificatu lis, & controuersia fuerit, ea poterit forte dirimi, ut tradidit Cardinal. in *cons. 150. ad finem*, cuius sententiam sequitur Felinus in *cap. Capitulum, ad finem, de rescript.* Accedit, quod ius diuinum aut naturale, huiusmodi sortem non prohibet.

Exploratum & certum est, electiones Magistratum in spiritualibus non posse forte committi, id iure Canonico vetante, *cap. vlt. de for. lit. & ibi Glossa*. quare tota quaestio eo reuocatur, An ius diuinum, vel naturale prohibeat, quo minus Romanus Pontifex forte eligatur? Nam si ius diuinum, vel naturale non vetat, Romani Pontificis auctoritate fieri poterit, ut id forti committatur. At enim ratio naturalis videtur: praescribere, ne forte Romani Pontificis electio fiat: est enim caeca fors, incerta, ac denique periculosa: quare posset aut ineptus, aut minus idoneus, aut plane indignus eligi.

Dices, Communibus Cardinalium suffragiis possent aequae digni & idonei duo, tres quatuorve eligi, quorum vnus deinde forte praeferreretur? Respondeo: nec adhuc ea eligendi ratio libera malis omnibus esset, dissidiis videlicet, schismatis, & id genus aliis incommodis non minimis pateret. Aliud vero esset, si inter duos idoneos & dignos, aut tres, de pontificatu lis & contentio oriretur, tunc enim post electionem Cardinalium suffragiis factam, orta inter eos lis & controuersia posset forte componi ac dirimi, si nullum aliud remedium commodius se offerret. *Albanus, de Cardin. q. 38. ex Cardinali, & Felino.*

Sexto quaeritur, An Rom. Pontifex eligi debeat ex ipso Collegio, & numero Cardinalium? *Sotus libr. 4. de Iustitia, q. 6. ar. 2. ad 5. ait, iure constitutum non esse, ut ex Collegio Cardinalium Pontifex crearetur: imò potius iura oppositum sanxerunt: nam in c. In nomine, dist. 23. sic habetur: Eligatur autem de ipsius ecclesiae gremio, si reperitur idoneus; vel si de ipsa non inuenitur, ex alia assumatur.* Ex quo (inquit Sotus) sic, ut possit Pontifex creari, qui in numerum & Collegium Cardinalium adscriptus non sit, sua enim Canonice id fieri non prohibet: ac ita aliqui sunt interdum ad Pontificatum electi, qui non erant Cardinales. Quia tamen in Cardinalium numerum adscribi & cooperari non debent, nisi ruri morum & vitae integritate, & doctrina splendore clarissimi; ideo ex eo Collegio Pontifex merito deligitur.

Ceterum contra Sotum facit, quod habetur in *cap. Oportebat, dist. 79. ex Stephano III in Concilio habito in Basilica Constantiniana*, vbi dicitur: *Oportebat ut hac sacrosanctia Domina nostra Romana Ecclesia, iuxta quod à B. Petro & eius successoribus institutum est, rite ordinaretur, & in Apostolatus culmen vnus de Cardinalibus presbyteris, aut Diaconis consecraretur & in cap. Nullus vnquam, eadem distincta ex eodem Stephano, dicitur: Nullus vnquam Laicorum, neque ex alio ordine presumat, nisi per distinctos gradus ascendens Diaconus, aut presbyter Cardinalis factus fuerit, ad sacri Pontificatus honorem promoueri.* Immo etiam contra Sotum facit, quod refertur in *c. In nomine, dist. 23.* Ibi enim etiam dicitur: *Eligatur autem, de ipsius ecclesiae gremio, si reperitur idoneus, vel si de ipsa non inuenitur, ex alia assumatur.* Nullus igitur extra numerum Cardinalium est in Pontificem eligendus, nisi cum in ipso Cardinalium sacro Collegio nemo reperitur idoneus.

At si suffragiis duarum partium Cardinalium Pontifex aliquis creatur, extra eorum numerum & Collegium delictus, opponi & obici non poterit, quod non sit ex ipso purpuratorum patrum Collegio assumptus: non quod ex eo deligi non deberet; sed quia in *c. Licet, de elect.* statutum est, ut nihil possit obici, cum à duabus partibus Cardinalium Pontifex creatur; *ut statim dicemus quæst. seq.*

Septimo quaeritur, An electio Romani pontificis vitari, & tanquam praeter ius facta oppugnari queat? in *cap. licet, de elect.* decretum est, ut qui duarum partium Cardinalium suffragiis electus fuerit, is absque vlla exceptione ab vniuersali ecclesia Romanus Pontifex habetur. Vnde Glossa in *eo cap. explicans illud: absque vlla exceptione*, sic habet: *Speciale mesi Romani Pontificis electioni ut nulla exceptio admittatur.* Porro exceptio, est actionis exclusio, *l. exceptio. ff. de exceptionib.* cum reus aduersus actionem se à quibusdam ei obiectis defendit. Item cum aliquid ei qui petit opponitur, quo minus illud assequatur, exceptio dicitur.

Ergo quaestionis est dubia, An contra electum suffragiis duarum partium Cardinalium possit opponi & excipi crimen haereticum, quando est notorium & manifestum? Ante Concilium Lateranense sub Iulio Linchoatum, & sub Leone X absolutum, duæ fuerunt sententiae. Glossa *eo, quam paulo ante citauit* loquitur affirmat; idque colligitur ex *c. si Papa, dist. 40.* Nam sicut Rom. Pontifex, si manifestus sit haereticus, accusari potest, sic etiam potest contra eum iam electum opponi, & excipi crimen haereticum notorium; haereticus enim cum extra ecclesiam sit, eius caput esse non potest. Deinde, quia in *Regula: Qui ad agendum, de regul. iuris in sexto.* [Qui ad agendum admittitur, ad excipiendum multo magis est admittendus.] Ergo si pontifex haereticus accusari potest, multo magis ei cum eligitur, potest haereticum crimen opponi.

At Innocentius, & Ioan. Andr. in *c. licet, de elect.* fatentur quidem pontificem haereticum accusari posse: sed negant, contra eum postquam à duabus partibus Cardinalium electus fuerit, posse haereticum crimen opponi: qui eo vnico argumento mouentur, quod in *cap. Licet, aperte dicitur, electum à duabus partibus Cardinalium, vne vlla exceptione esse pro pontifice habendam.* Tum etiam, quia exceptio criminis opponitur perentibus actionem: & ius, *cap. cum dilectus, de ordine cognitionum.* Sed electus à duabus partibus Cardinalium, nihil petit; cum iam sic ius plenum consecutus. Ceterum verior est prima sententia, cui etiam Abbas, Goffredus, Francus, & alii assentiuntur in *c. licet, de elect.* sic etiam August. *de potestat. eccl. q. 2. artic. 5.* De qua te dubitari non potest. Nam ex Constitutione Iulii II. in *Conc. Lateranensi, sess. 5. quae incipit: Cum tam diuino*, plane intelligitur contra electum posse haereticum crimen excipi.

Deinde quaeres, An electio Romani pontificis vitari possit ex eo, quod fuerit simoniae labe infecta? Ante Iulium II. communis fuit pontifici iuris inter precum sententia, cum vitari non posse: hoc est, contra electum à duabus partibus Cardinalium non posse simoniae crimen obici, id est, non potest excipi, simoniam in electione fuisse commissam, quia in *cap. licet, de elect.* in vniuersum dicitur: *Electus à duabus partibus Cardinalium, si vlla exceptione, à rata Ecclesia Pontifex habeatur.* At cum ius non distinguit, nec nos distinguere debemus: ergo simoniae exceptio admitti non potest. Sed certe nouo iure pontificio constitutum est, ut sicut haereticum crimen, ita & simoniae, contra electum possit opponi. Extat enim constitutio Iulii II. anno salutis 1505. edita, quae incipit: *Cum tam diuino*, vbi sic habetur: *Si Papa eligatur per simoniam: nãpe aliquo Cardinali quomodolibet suffragium ferente, data, vel accepta, vel promissa pecunia, vel bonis cuiuslibet generis, castris, officiis, beneficiis, promissionibus, vel obligationibus per se, vel per alium praeposito Pontifice non habeatur.* Item: *etiam si duarum partium suffragiis, vel vniuersi Cardinalium concordia, etiam per vnam assumptionis concorditer nemine discrepante, & etiam sine*

seruatio facta sit electio, nulla existat, & nihil in re electus acquirat, siue in spiritualibus siue in temporalibus: & contra electionem per simoniam opponi criminis exceptio possit, sicut contra electionem potest opponi vera & indubitata heresis, & electus simoniace à nullo Papa habeatur: quinimo Cardinalis, & alio quouis honore, dignitate, beneficio, & pensione, absque ulla alia declaratione priuatus existat, & perpetuo ad predicta inhabilis. Nec item hac electio ullo tempore consuecat per adorationem & obedientiam, & omnibus liberum sit eius mandata recusare: Et Cardinalibus licet impedire, quominus Pontificiam dignitatem assequatur. Et deinde decorat ille Pontifex, Cardinales per simoniam Pontificem eligentes, priuatos ex se re omni honore, dignitate & beneficiis, nisi ab eo crimine respicientes, reliquis qui in simoniam non consenserint, sese adiunxerint, infra octo dierum spatium ab eo tempore, quo fuerint ab illis admoniti priuato, vel publico edicto. Quod si ad saniorum mentem redeuntes reliquis abhaerent, tanquam resistunt ad pristinos honores, dignitates, & beneficia, & ab omnibus potius Ecclesiasticis absoluti habeantur. Hæc ex constitutione.

Et certe dubitari non potest, quin huiusmodi constitutio & Lex condici poterit: nam licet Romanus Pontifex postquam est legitime electus & creatus, iuris Canonici pœnis, ac legibus non teneatur obstrictus; attamen, ut ante iam dixi, ipsa electionis forma Canonico iuri subiicitur, quo cauetur, ne his, aut illis malis artibus eligatur, vt conlat ex Hermanno Contraſto Monacho in *Chronico de Leone Ostiensi in historia Cassinensi*, lib. II. cap. 80. & 82. & Othone Fisingensi lib. 60. cap. 32. & 33.

Rogabis etiam, An contra electum à duabus partibus Cardinalium exceptio alicuius alterius criminis obiecta locum habeat? In cap. *In nomine*, dist. 24. statutum est in hunc modum: Si quis contra hoc Decretum nostrum Synodali sententia promulgatum, quasi per seditionem, vel presumptionem, aut quolibet ingenio electus, ordinatus, inthronizatus fuerit, perpetuo anathematizatus, & cum suis auctoribus, fautoribus & sequacibus à sancta ecclesia separatus existat, sicut Antichristus & imitator, & destructor totius Christianitatis. Sic ibi Abbas in cap. *licet de elect.* nomine seditionis intelligit violentiam; presumptionis vero, ambitionem; ingenium autem fraudem & dolum. Vnde ex eo cap. habemus, contra electum opponi posse violentiam, aut crimen ambitus, aut fraudem & dolum, si quis hęc malis artibus sit in Pontificem electus. Sed postea addit ille Auctor, hæc excipi & opponi non posse, ex cap. *licet de elect.* contra electum à duabus partibus Cardinalium. Itaque, vt in cap. *licet*, fuerit id, quod in e. *nomine*, ante sanctum erat, testificum, atque correctum.

Quæres insuper, An in vniuersum omnis exceptio contra electum à duabus partibus Cardinalium excludatur? Respondeo cum Abbate in eo capite, si in exceptione quæ opponitur, negatur hunc esse electum à duabus partibus Cardinalium, vt quia negatur aliquos eorum esse Cardinales, hæc exceptio proculdubio locum habet: velut si statutum omnem exceptionem contra scripturam publicam submoueret, admitteretur nihilominus exceptio, qua negatur hanc esse scripturam publicam. Similiter, si statutum omnem exceptionem contra sententiam excluderet, nihilominus iure posset opponi, sententiam fuisse latam ab eo, qui non erat iudex. Deinde, si electio sit à duabus partibus Cardinalium facta, potest iure oppugnari exceptione, quæ est iuris naturalis, vel diuini, vt si electo oppugnatur, eum vulgo putari & censeri virum, reuera tamen feminam esse; vel eum esse mente captum, aut infantem, vel hæreticum manifestum: hæc enim iure naturali, vel diuino impediunt, quominus Pontifex creati quis possit. Amens enim, vel infans in electionem consentire non potest, nec mulier capax est Pontificiæ dignitatis & iuris. Nec item Hæreticus qui extra ecclesiam est, potest in Pontificem eligi. Si vero exceptio tantummodo sit eorum, quæ iure Canonico Pontificatum impediunt, nulla exceptione uti possumus; vt si oppugnatur electio, quod asseratur, electum esse hieum, aut non esse

facris ordinibus initiatum, aut esse per saltus ad Ordines promotum, aut anathemati subiectum, aut aliquid simile.

Si demum quæras, An exceptio admitti debeat quæ opponitur, electionem quidem esse factam à duabus partibus Cardinalium, sed per metum in constantem virum cadentem? Respondeo hanc quæstionem ex illa altera quæstione pendere, An electio Romani Pontificis per metum facta sit ipso iure irrita & inanis. An vero reiectenda quæstionem superius etiam tractaui, hæc lib. 2. q. 6. Hæc fuit occasio, & origo schismatis, quod plurimum ecclesiam vexauit post electionem Urbani VI. Cardinales enim non dubitarunt dicere, se metu Romanorum ciuium Urbani VI. elegerit: unde alio se se conferentes, nouum Pontificem creauerunt, quem vocauerunt Clementem VI. Respondeo eum Innocentio, & Abbate, in cap. *licet de elect.* electionem metu factam, iure quidem antiquo irritam, & inane non esse, sed merito reiecti solere & debere: nam metus absolute & simpliciter voluntarium non tollit; ac proinde electio per metum facta voluntaria simpliciter censetur. Sed quia metus libertatem in eligendo minuit; ideo admittitur exceptio metus, qua opponitur electionem esse per metum factam. Addit Panormitanus non quamlibet electionem oppugnari, quod per metum sit facta: neque enim cum metus inuitur, vt ex certo genere hominum vnus eligatur, oppugnari electio, hæc enim est libera: sed cum metus inuitur, vt eligatur expressim & nominatim hic, & non alius: nam talis metus iustam admittit libertatem in eligendo. At iure nouo, vt dixi superius loco citato, in Concilio Constantiensi edito, sessione 39. nulla est electio Romani Pontificis per metum facta. Sic enim ait: Quod si forte electionem Romani Pontificis per metum, qui caderet in constantem virum, seu impressionem de castro fieri contingat, iam decernimus nullius efficacia & momenti, nec posse per sequentem consensum, etiam metu prædicto cessante, ratificari, vel approbari. Non tamen licet Cardinalibus ad aliam electionem procedere, nisi ille se electus forte remittit, & recedat, donec per Generale Concilium, de electione illa fuerit iudicatum. Sic ibi.

Octauo quaeritur, An iure possit exceptio oppugnari electio, qua quis seipsum in Romanum Pontificem eligeret, compromisso Cardinalium in eum facto, vt quem velit Pontificem, nominet & eliget? Hanc quæstionem breuiter attigi, hoc libro, cap. 2. quæst. 8. Ea præteritis est instituta.

Certi iuris est, in aliis magistratuum inferiorum electionibus, nihil facere qui seipsum eligit, vt ait Glossa, cuius sententia est communi consensu recepta, cap. *Qui Episcopatum* 8. q. 1. & cap. *Cum in iure de elect.* Nam, vt dicitur in cap. *Cum ad nostrum de instit.* & cap. *per nostras de iure patron.* & l. *Prator ff. de Tutor. & Curator datis*, inter dantem & accipientem necesse est, vt sit distinctio: nec potest quis, quamuis sit ecclesie patronus, seipsum nominare, eligere, offerre, aut instituire.

Quare vis quæstionis eo nititur, An si quis seipsum in Romanum Pontificem eligat ex compromisso omnium Cardinalium facto, electio valeat? Et an iure queat exceptio oppugnari, quod seipsum elegerit nam in cap. *licet de elect.* dicitur, nullam exceptionem esse admittendam, si quis fuerit à duabus Cardinalium partibus electus: ergo idem iuris est, si quis elegerit ex compromisso omnium Cardinalium. Ex altera parte videtur posse huiusmodi electionem exceptione oppugnari, quod compromissum ea lege & conditione factum esse intelligatur, vt arbitrum alium, non seipsum eligeret, ac proinde in illa electione defuisse Cardinalium consensum; cum crimen ambitus esse videatur seipsum eligere; & vitium hominis plus iusto sibi arrogantis, se pontificatu cæteris digniorem iudicare.

Atque in hanc ego sententiam magis propendo, nisi in casu, quo id ei liceret ex forma expressa compromissum. Quo pacto crediderim electionem Ioannis 21. qua

seipsum elegisse dicitur, ratam & firmam habitam fuisse, tum quia id ei licuit ex forma expressa compromissi, tum quia postquam seipsum nominavit, Cardinales quoque carceri consenserunt.

Quæ Glossa in ca. Cum in iure, de elect. An si quis ex compromisso sit arbiter constitutus ad aliquem eligendum, & iuraverit se meliorem electurum, & ipse sit omnium optimus, debeat ratione iuraturandi seipsum eligere? Respondetur, in generali sermone etiam iuraturando firmato, eum qui loquitur, minime comprehendi, ac proinde interpositum iuraturandum, quo arbiter iuravit, se electurum optimum, intelligi, eo, qui iurat, excluso, & sic locum in eo nullum habere.

Nono queritur, Penes quos fuerit olim potestas Romanum Pontificem eligendi? Hanc questionem iam supra diluimus, cum de Cardinalibus ageremus, cap. 1. q. 2. §. 4.

Decimo queritur, Quid sit dicendum, quando Cardinales qui in Conclavi sunt, iuraturando promiserint, ut qui eorum fuerit ad Pontificiam dignitatem euectus, Cardinales create, aut Ecclesie bona in emphyteusim, aut se ad id dare, aut negotia graua & ardua agere & expedire non possit, nisi iuxta Cardinalium Senatus annuente, An Pontifex postmodum electus, huiusmodi iuraturando teneatur? Ratio questionis est, quia iuraturandum ubique sine salutis discrimine seruari potest, seruandum est, cum contingat, de iuraturando, cap. Licet, eodem tit. in 6. Respondetur, ex communi omnium sententia, ut testatur Cardm. Alban. de Cardin. q. 36. hoc iuraturando Pontificem minime alligari, quia Pontificia dignitati & auctoritati derogat, aliqua ex parte: summam enim habet Maximus Pontifex iurisdictionem, ac proinde promissione ac iuraturando cogi non potest, ut sine Cardinalium consensu hoc aut illud non agat, expedit, atque constituat.

Nec obstat, quod obijcitur, nihil mali continere, hoc quod est, nulla negotia Pontificem absque Cardinalium consensu tractare: nam est id malum non sit, immo etiam expediret, Romanum tamen Pontificem ad ita faciendum, lege, conventionem, pacto, aut iuraturando obstringi non decet, sed liberum illi esse debet negotia perficere.

Vndecimo queritur, Quenam sit forma & ratio creandi Romani Pontificis? Respondeo hanc esse: in primis, Cardinales Conclauis ingressi, diem integrum sequentem formandis legibus impendunt, ad bonam Romani Pontificis administrationem maxime necessariis: quibus eorum quisque subscribens, iuraturando promittit se illis obtemperaturum, si Pontifex factus fuerit.

His peractis, statim quodam die comitia prima indicuntur, & mane eius diei omnes conueniunt in Cappellam, ubi sacrosanctum Christi corpus asseruatur; & diuina Spiritus sancti sacra rite fiunt: quibus absolutis, suo loco sub sellis dispositis sedent, quisque autem, quem in Pontificem eligere decreuit, in codicillo ante describit, & hunc suo annulo obsignat. Inde tres ex Cardinalibus ad altare ascendentes, videlicet Decanus, & Presbyterorum, & Diaconorum primi, calicem, in quo eo die sacra facta sunt, in medio altaris constituunt: & post hæc eodem ordine procedunt & reliqui, & ante altari in genua procidentes, codicillum singuli in calicem demittunt. Id autem postquam ab omnibus factum est, tres illi Cardinales quos dixi, calicem ipsum cæteris inferius confidentibus sublatum altius ostendunt, consistentes in subliliorum medio, vnde spectari & audiri a circumstantibus possunt: numerant mox codicillos, quorum ut conuenisse numerus cognoscitur, singuli à Decano aperiantur, & leguntur, ac Diacono proxime pronuntiandi traduntur. Patrum quisque papyrus tenens, ac pugillare, quem quisque eligit, chirographo annotat, & nullus ex Alexandri III. constitutione, pro Pontifice habetur, nisi qui duarum partium Cardinalium integris suffragiis fuerit creatus, qui numerus si ex codicillis impletur, tunc

Pontifex censetur electus: sin minus, liberum est cuique, quem voluerit Cardinalium non electum à se scripto, voce eligere: quæ eligendi ratio, Accessus appellatur. Ratum est, quem piam ex folis codicillis eligi: vocum accessio conficere totum negotium solet. Est alius quoque creandi Pontificis mos, qui per adorationem dicitur, cum duæ partes Cardinalium non expectato scrutinio, sed voce tenus, omnium consensu & voluntate quempiam ex Cardinalibus, tanquam Romanum Pontificem & saluant & venerantur.

C A P. VI.

De Renunciacione, qua Romanus Pontifex abdicat potest Pontificatu.

Primo queritur, An Romanus Pontifex pontificatu se abdicare possit? Ante Bonifacium Octauum, & Constitutionem eius, qua exstat in cap. 1. de renunciacione in sexto, controuersa est agitata, num Papa Pontificiam dignitatem & potestatem deponere posset? Nec defuerunt id negantes, quorum decem argumenta & rationes profert Ioan. Andreas in cap. 1. de renunciacione in 6. Sic autem potissimum illi argumentabantur. Primo, qui renunciat, id in manibus Superioris facere debet, at Rom. Pontifex Superiorem non habet. Deinde nullus iure potest potestatem adimere, nisi is qui eam confert; sed Pontificiam potestatem nullus, nisi Deus confert: Præterea inferior auferre, aut abrogare nequit, quæ sunt à Deo collata; sed potestatem (vt diximus) Pontificiam solus ipse Deus confert.

Postremo in cap. Licet de renunciacione. Sic legitimum matrimonij consummati vinculum totius Dei auctoritate dissoluitur, ita & spirituale coniugium, quod est inter Episcopum electum, confirmatum, & consecratum, & inter Ecclesiam, non dissoluitur, nisi Romani Pontificis auctoritate, qui id vinculi ipsius Dei potestate dissoluit: ergo Romanus Pontifex nequit Pontificiam dignitatem sine Deo id iudicente dimittere.

Nihilominus hæc argumentis minime obstantibus; in ca. 1. de renunciacione in 6. aperte definit Bonifacius VIII. Cælestinum R. constituisse, Romanum Pontificem posse libere Pontificiam dignitatem deponere: quam constitutionem ipse Bonifacius VIII. in eo cap. voluit tanquam ius haberi, & seruari, ne amplius quispiam rem hanc in dubium vocaret.

Secundo queritur, In cuius manibus Romanus Pontifex suo muneri & dignitati renunciare possit, & debeat? Aiunt quidam, in manibus Cardinalium, quia eorum suffragiis creatur. Verum id merito quidem ab aliis refutatur. Renunciatio enim fieri debet in manibus Superioris, c. admonet de renunciacione. Quare alii dixerunt Romanum Pontificem deponere Pontificatum debere in manibus Dei.

Sed rectius alij tradiderunt, renunciacionem fieri oportere in manibus Superioris, cum is qui renunciat, Superiorem habet, at Romanus Pontifex Superiorem in terris nullum agnoscit, ac proinde sacis est, si libere sese Pontificia abdicet dignitate.

Tertio queritur, An sit Romano pontifici liberum, pontificiam potestatem quancumque voluerit, deponere? respondeo, minime, nisi iustis ex causis, vt si se ineptum & inhabilem agnosceret tanto muneri obcondo, vel quia sit senio viribusque confectus, aut infirmitate grauatus, aut negotiorum magnitudine & multitudine oppressus, aut alia ratione impeditus. Nam in ca. 1. de renunciacione in 6. dicitur Romanum Pontificem, maxime cum se insufficientem agnoscit ad regendam vniuersalem Ecclesiam, Summi Pontificatus onera sustinenda, posse li-